

A HILL HOUSE SZELLEME

Formálódó kísértetek

PETHŐ RÉKA

FLANAGAN ADAPTÁCIÓJA CSAK A SZELLEMÉBEN HŰ SHIRLEY JACKSON REGÉNYÉHEZ, MINDKÉT MŰ MÁS, MINT A SZOKVÁNYOS KÍSÉRTETHISTÓRIÁK.

Mennyiben tekinthető egy alkotás egy másik adaptációjának, ha a történetükben mindössze annyi a közös, hogy középpontjukban egy Hill House nevű kísértetjárta ház áll? Mike Flanagan tíz részes horrorsorozata, a *Hill House szelleme* címében ugyan egyezik az alapműként megnevezett, magyarul idén megjelent 1959-es Shirley Jackson regénnyel, ám cselekménye teljes mértékben különbözik tőle. Nem csak a konkrét események szintjén, de dinamikájában is: amíg az alapmű rendhagyó központi motívuma a valódi szellem hiánya, a ház egyfajta élő organizmusként képes hatni a benne tartózkodók elméjére, addig a sorozat manifesztálódó, kommunikálni, az embereket akár bezárni is képes szellemlényekkel dolgozik.

A sorozat egy hét tagú család történetét mutatja be: a szülők és az öt gyerekek azért költöznek be a hatalmas Hill House-ba, hogy felújítsák, majd drágábban eladják azt. A ház azonban nem csak ódon mivolta okán ad ki különös hangokat, szellemek lakják, akik éhesek az új lakókra. A cselekmény jelenidejében az öt gyermek már felnőtt, flashbackek sorozatán keresztül ismerjük meg gyerekkorukat. Azt a gyerekkort, amely mindegyikjük számára maradandó mentális sérüléseket okozott. A visszaemlékezéseket az indítja el, amikor a legfiatalabb lány, Nell visszamegy Hill House-ba és öngyilkos lesz.

Amíg a sorozat a záró epizódban világossá teszi, hogy a ház szellemei valóban léteznek, addig a könyv épp ennek ellenkezőjét állítja. Az egyik legkiemelkedőbb gótikus horror-regénynek tartott Jackson-mű arról szól, hogy négy ember: egy szellemeket kutató antropológus, Dr. Montague, két ismeretlenül kiválasztott segítője, Theo és Nell, vala-

mint a ház egyik jelenlegi tulajdonosa, Luke beköltöznek az üresen álló Hill House-ba, hogy a tudós empirikus bizonyítékokat (vagy cáfolatokat) szerezzenek a természetfeletti jelenségekről. Ahogy Stephen King a *Danse Macabre* című könyvében is kiemeli, a regénynek pont az a legfontosabb motívuma, hogy az a bizonyos ajtó soha nem nyílik ki: nem látunk szellemeket, míg a természetfölötti jelenléte egyértelmű (például a Nellt hívogató felirat a falon).

A kísértet a klasszikus hagyomány szerint egy halott élőlény lelke, amely képes megjelenni vagy kapcsolatba lépni az élőkkel. A szellemekről szóló történetek nagy részében a kísértet megjelenésének az a magyarázata, hogy az illető lelke nincs nyugalomban, ezért nem tud a másvilágra menni. Ezek a kísértetek általában házakhoz, fizikai helyekhez kötődnek, és addig kísértének ott, amíg problémájukat meg nem oldják (lásd az 1944-es *A hivatlant*, ahol az anya a gyermeke meggyilkolását igyekszik megakadályozni a túlvilágról is, vagy a Spielberg-Hoope páros inkább gusztustalan, mint féltelmetes horrorját, az 1982-es *Poltergeist*-et, amely szintén ezzel játszik el: a holtak azért jönnek vissza, mert sírhelyeikre lakóparkot építettek). Más esetekben maguk a lelkek gonoszak és szándékosan maradnak az élők között (mint az 1961-es *Az ártatlanok*, ahol a gyerekeket szállja meg a gonosz halott, vagy *Az ördög házána legendája* (1973), ahol a ház megalománura kísért, mert halála után is egyedül magának akarja az épületet). Ezekben a történetekben valóban meg is jelenik, alakot ölt valamilyen formában a sértett, nyugtalan szellem, látja a néző és a történet szereplői is. Ezzel a tradícióval áll

szemben a Jackson-féle *Hill House szelleme*, ahol a ház jelenik meg önálló létezőként, már akkor gonosz volt, amikor megépítették: megálmódójának feleségét „be sem engedi” az épületbe, a nő a behajtón hal meg rejtélyesen. (Ebből a szempontból Jackson regényének kortárs párdarabja Sarah Waters 2009-es regénye, a társadalomkritikával átitott *A kis idegen*, amelyből szintén idén készült filmes adaptáció.) Robert Wise 1963-as filmfeldolgozása, *A ház hideg szíve* még hűen tükrözi vissza Jackson világát: olyan kísértetház-horror, amelyben nincs kísértet (a hasonló példákban inkább az derül ki, hogy szellem helyett egyszerűen ember áll a dolog mögött, mint az 1959-es *Ház a Kísértet-hegyen* esetében is). Ezzel ellentétben az idej Flanagan-adaptációban a szellemek már megjelennek, ám egészen mást akarnak, mint az megszokott.

Mike Flanagan egy interjúban elmondta, hogy olyan sorozatot szeretett volna készíteni, ami akkor kezdődik, amikor a többi kísértetház film véget ér: miután a lakók megszabadulnak a szellemtől és új életet próbálnak kezdeni, bár az emlékek még kísértik őket. A rendező a tények szintjén kizárólag apró utalásokkal, tisztelegésekkel kapcsolódik az eredeti műhöz. Szereplőit a regény hőseiről nevezi el, sőt beemeli egy Shirley nevű karaktert is, ő az, aki demisztifikálja a szellemvilágot (ahogy Jackson is tette a saját alkotásában): gyerekkori sokkos találkozását a halállal úgy dolgozza fel, hogy temetkezési vállalkozó lesz, halottakat készít elő a temetési szertartásra, a holtak testi mivoltát hangsúlyozva ezáltal a szellemmel szemben. A regény kapcsán többen felvetették, hogy a Jackson által ábrázolt Theo esetleg lesbikus, Flaganannál a karakter nyíltan az (akárcsak a regény másik moziadaptációjában, az 1998-as *Az átokban*), és az alapműben meglévő telepatikus képessége egyfajta kézzér-tételes szupertudásként jelenik meg. Megidézi az alapmű ikonikus „de akkor kinek fogtam a kezét a sötétben” jelenetét, sőt Dr. Montague is hasonló szerepet kap a sorozatban, mint a regényben: utóbbiban ő az, aki kutatásához ismeretlenül elhívja Nell, míg előbbiben ő Nell pszichológusa, aki terápiaként javasolja a lánynak, hogy térjen vissza Hill House-ba. A lány meg is teszi, ekkor lesz öngyilkos – így közvetetten mindkét esetben a doktor a „felelős” a lány

öngyilkosságáért. Ám az utalásokon kívül valódi párhuzamot a regény és a sorozat szereplői között nem találunk.

A Jackson-regény ugyanazokkal a sorokkal kezdődik és zárul: „Hill House továbbra sem a józan ész territóriumán állt, de a dombok között magasodva magába zárta a sötétséget, ahogy azt már idestova nyolcvan éve tette, és akár újabb nyolcvan évig tehetné. Odabent a falak továbbra is kitartanak, a téglák pontosan illeszkednek, a padlózat masszív, az ajtók ésszerűen be vannak csukva; Hill House fa- és kőszerkezetein megült a csend, és akármi is járkált odabent, egymagában járkált.” Ezt Flanagan adaptációja is átveszi, azzal a különbséggel, hogy a mondatok nála a történet végére megváltoznak. A központi motívum mind Jacksonnál, mind Flanagannál ugyanaz: világunkban nem minden racionális, ezért tőlünk is függ, hogyan értelmezzük azt, ami körülvesz bennünket, és hogyan hat az elménkre mindaz, ami irracionális. Amíg a regényben ez utóbbi egy pusztító erő, amely összezavarja Nell elméjét, és a lányt öngyilkosságba kergeti, addig Flanagan továbbgondolja a szerepét. Nála a természetfelettitől való félelmünk ugyan a logika visszautasítása, de, mint azt egyik

karakterével kimondatja, ugyanez igaz a szeretetre is: az is egy „természetfeletti” erő, ami irracionális dolgokra vesz rá minket. Sérült karakterein keresztül azt mutatja meg, hogy hiába zárkózunk el ettől, hiába építünk falat magunk köré, akkor sem tudjuk kizárni a külvilág nem egzakt jelenségeit. Ez pedig reflektál mindarra, amit Jackson mutat meg a regényben: az ő történetében egyedül Nell az, aki védtelenül áll a természetfeletti elmebolygató hatása előtt, a lány, aki teljes szeretetnélküliségben és magányosan él.

Flanagan tehát egyfajta közönségbarát pszichologizáló üzenettel dolgozta fel mindazt, amiről számára Jackson regénye szól, nem csak továbbgondolva a mű karaktereit, de megmagyarázva annak pszichológiai olvasatát is. Így adaptációjában megváltoznak az ismert sorok, nála a történet végén már nem egyedül, hanem együtt járkálnak mindazok, akik Hill House falain belül járnak. Flanagan szellemei pusztán azért veszik rá az élőket, hogy öljék meg a házban tartózkodókat, mert nem szeretnék magányosok lenni. A rendező számára pedig mindez azt jelenti, a kísértetek nem rossz szándékból gonoszak: a szellem megnyugszik, ha már nincs egyedül.

„Hiába építünk falat magunk köré”
(Violet McGraw és Carla Gugino)

Az alapműként megjelölt regényt és idei sorozatot tehát legerősebben az köti össze, hogy mindkettő máshogy viszonyul a kísértet-jelenséghez, mint az a hagyományos rémtörténeteknek megszokott. Míg Shirley Jackson egy házat tett élő organizmussá, ami képes hatni a benne tartózkodók elméjére, addig Flanagan metaforaként használja a szellemeket, szó szerint értelmezve, hogy kísérteti nem csak a természetfeletti, hanem emlékeink, múltbeli tetteink, kapcsolataink is képesek. Szellemei ugyan testet öltenek, de nem önmagukban van jelentőségük, hanem azon keresztül, amit jelképeznek. Bár ez az erőltetetten moralizáló konklúzió nem a legerősebb pontja a sorozatnak, szerencsére nem is dominálja a tíz epizódot: a Hill House szelleme izgalmas, feszültséggel teli horrosorozat, de nem tekinthető a Shirley Jackson-klaszikus adaptációjának.

A HILL HOUSE SZELLEME (The Haunting of Hill House) – amerikai, 2018. Rendezte: **Mike Flanagan**. Írta: **Shirley Jackson** regényének felhasználásával **Mike Flanagan, Meredith Averill, Scott Kosar, Jeff Howard**. Zene: **The Newton Brothers**. Szereplők: **Michiel Huisman** (Steven Crain), **Carla Gugino** (Olivia), **Timothy Hutton** (Hugh), **Elizabeth Reaser** (Shirley), **Oliver Jackson-Cohen** (Luke), **Kate Siegel** (Theo). Gyártó: **Paramount Television / Flanagan Films**. Bemutató: **Netflix**. 10x42-71 perc.

